

KAPITTEL 3

Proessorientert skrivning som forskningsfelt

Forskning om skrivning, norsk og internasjonalt, har i stor grad foregått innenfor anvendt lingvistikk og språkfagene. Mye av denne forskningen har tatt for seg tekster og tekstproduksjon, og har i mindre grad vært opptatt av hvordan det oppleves å skrive og motta skriveveiledning, publisere og så videre. Dette er i ferd med å endre seg. I det store, internasjonale feltet for skriveforskning har psykologer, litterater, sosiologer og tverrfaglige forskere begynt å ta for seg skrivning som identitetsformende aktivitet.

Den norske skriveforskningen har utmerket seg i europeisk sammenheng ved sin tidlige orientering mot den nordamerikanske, proessorienterte tilnærmingen til skrivning. Dette er spesielt takket være trekløveret Dysthe, Hertzberg og Hoel, som hver på sin måte har innført proessorientert skrivepedagogikk i lærerutdanning, norskfaget og anvendt språkvitenskap (lingvistikk).³² Proessorientert skrivning har inspirert skriveforskere, veiledere, kursholdere og ikke minst de mange skrivesentrene og studieverkstedene som i økende grad etableres ved norske universiteter og høyskoler.³³ I proessorientert skrivning kommer skriveren og skriveprosessen i forgrunnen, mens teksten blir sekundær. På engelsk sier man ofte at man jobber med skriveren, ikke teksten: *to work with the writer, not the writing*. Ved å sette skriveren i sentrum kommer også relasjoner, erfaringer, forestillinger, selvregulering og andre psykologiske forhold omkring skrivningen til syne som vesentlige forutsetninger for at en tekst i det hele tatt skal kunne bli til. Å jobbe med å støtte den som skriver i stedet for å «fikse» teksten er også en måte å styrke troen på at man vil få det til, bare man følger prosessen og jobber med teksten. Alle skrivere er i utvikling, og ingen er ekspert.

---

32 Se Dysthe, Hertzberg og Hoel, *Skrive for å lære*. Se også andre utgivelser av disse med kolleger.

33 En kort gjennomgang av feltet finnes i Straume, «Skrivesenter i forskningsbibliotek».

Den norske skriveforskningen har spesielt tatt for seg hvordan skrivning står sentralt i å tilegne seg et fag.³⁴ Når det gjelder skriveprosessens emosjonelle og eksistensielle sider, har disse først og fremst vært belyst i forbindelse med skjønnlitterær skriving, i romanform, essay og forfatterintervjuer. Internasjonalt fins det riktignok en del studier av doktorgradskandidaters opplevelser av veilednings- og skriveprosesser – blant annet har psykologen Montserrat Castelló og hennes kolleger gjort en rekke studier om selvregulering, identitetsspørsmål og regulering av emosjoner gjennom skrive- og veiledningsprosesser spesielt for doktorgradskandidater.³⁵ I internasjonal sammenheng er også *academic literacies* er en stor retning.³⁶ Denne forskningen tar for seg hvordan studenter og stipendiater som kommer fra en ikke-akademisk bakgrunn kan oppleve identitetskonflikter i møte med høyere utdanning. Språklig bakgrunn, muligheter for å uttrykke seg, klassespørsmål og (manglende) gjenkjenning av kulturelle og kommunikative koder er noen av spørsmålene som studeres innenfor dette feltet.³⁷

Vi har allerede lest om O, som var tidlig i sin profesjonelle skrivekarriere og søkte hjelp for å finne ut om hun kunne skrive på den måten hun gjorde. I fortsettelsen vil jeg presentere flere intervjuer med fagskrivere som befinner seg i ulike livsfaser og med forskjellige livsprosjekter. I neste kapittel skal vi lese om tre forskere som forteller om noen av de erfaringene som har gjort dem til de skrivende fagpersoner de i dag er. I senere kapitler (7 og 8) kommer ytterligere tre intervjuer. Vi treffer studenten P, som i likhet med O strever med å få tak i sin egen stemme. Etter hvert beveger vi oss over i veiledningssituasjonen, der F, en erfaren praktiker som har begynt å undervise i skriveprosess, forteller om hvordan hun bruker kunstbaserte metoder for å hjelpe uerfarne skrivere til å bli trygge når de skal skrive gruppeoppgaver. Til sist skal vi også møte G, som har valgt å gjøre skriving til et livsprosjekt, og deler noen refleksjoner om hva dette har kostet henne.

34 Hoel, «Skriving ved universitet og høyskolar», Jonsmoen og Greek, «HODET BLIR TUNGT – OG TOMT», se også Erixon og Josephson, *Kampen om texten*.

35 Se for eksempel Castelló og Donahue, *University Writing: Selves and Texts in Academic Societies*.

36 Lea og Street, «Student Writing in Higher Education», Lillis, «Academic Literacies': Sustaining a Critical Space on Writing in Academia»; Ivanič, *Writing and Identity*.

37 Ivanič, *Writing and Identity*; Lillis, «Academic Literacies'».

Narrativ metodologi

Intervjumetoden som er brukt i denne boka, nærmere bestemt i neste kapittel, er narrative biografiske intervjuer. Metoden er, som uttrykket viser, opptatt av fortellinger. En grunnleggende antakelse for narrativ metodologi er at mennesker gjerne strukturerer sine liv som fortellinger, med en kronologi, utvikling, vendepunkter, lærdommer/innsikter og drama.³⁸ Det fins ulike måter å definere forholdet mellom historier og fortellinger på. Her forstås historien som det som har skjedd, mens en fortelling er en av flere måter å framstille historien på. En og samme historie kan dermed fortelles på mange forskjellige måter, og typisk forandrer fortellingen seg over tid, da ulike elementer får ulik relevans eller betydning. Et narrativ betegner handlingsgangen, sammenhengen mellom elementer i en fortelling. I det biografisk-narrative intervjuet er informantene protagonister (hovedpersoner) i sine egne fortellinger, og velger selv hva de vil framheve som relevante elementer, utvikling og vendepunkter i fortellingene. Følgende eksempel tar utgangspunkt i lærere, men forståelsen kan lett overføres til fagskrivere:

Fortellinger [*narratives*] er den spontane sjangeren som lærere tyr til når de forteller om sine profesjonelle erfaringer. Ved hjelp av historier, anekdoter, metaforer, bilder og lignende forteller de om sine erfaringer og hva de betyr for dem. Fortellinger representerer således konstruerte tolkninger som fortelleren bruker til å skape sammenheng og mening i en endeløs strøm av hendelser og opplevelser.³⁹

Å strukturere sitt liv som en fortelling betyr at man ikke bare beskriver, men også evaluerer det som har skjedd. En personlig fortelling er altså ikke bare en gjengivelse av hva som skjedde, men en vurdering av betydningen det har hatt: hva som ble utfallet og hvordan det skal forstås (poenget).⁴⁰ Kelchtermans forklarer: «narrativt språk utfører en referensiell og en evaluerende funksjon på en og samme tid. Historien formet

38 Gottschall, *The Storytelling Animal*; Silverman, *Interpreting Qualitative Data*; Taylor, *Sources of the Self*; Wengraf, *Qualitative Research Interviewing*.

39 Kelchtermans, «The Emotional Dimension in Teachers' Work Lives: A Narrative-Biographical Perspective», 34, min oversettelse.

40 Wengraf, *Qualitative Research Interviewing*, 115.

som en fortelling referer til spesielle hendelser og erfaringer i fortida (hva skjedde, når og hvor?), men uttrykker samtidig fortellerens verdsettelse av disse hendelsene og hva de har betydd for ham/henne.»⁴¹

Den biografisk-narrative intervjumetoden som er brukt i dette prosjektet har som formål å bringe fram den fortellingen om skriveerfaringer som informantene selv ønsket å dele. Det er altså ikke snakk om en type forskning som prøver å gå «bakenfor» fortellerens egen selvframstilling for å finne en *annen* form for sannhet, forankret, for eksempel, i en bestemt teori. Hensikten har heller ikke vært å studere forhold som ligger utenfor informantenes forestillingsverden, det være seg utdanningssystemet, publiseringssystemet eller akademia som sådan. Snarere har formålet vært å undersøke hva de velger å gjøre til elementer i *sin* fortelling og hvilke erfaringer de legger vekt på som vesentlige. Denne tilnærmingen egner seg for å studere hvordan identitet og selvforståelse konstrueres og opprettholdes.

I denne studien har formålet ikke vært å fortelle om en bestemt opplevelse, og heller ikke om livet i sin helhet. Informantene fikk visse rammer i form av stikkord, men hva som var begynnelsen, startpunktet for fortellingen fikk de selv bestemme. De fikk også noen tematiske stikkord sammen med forespørselen om å bli intervjuet. De hadde tid til å tenke over hvordan de ville svare. Men narrativer er ikke statiske. Hvis intervjuet ble gjort på et annet tidspunkt, ville fortellingen blitt en annen, ifølge Kelchtermans:

Fortellinger, som meningsfulle strukturerte beretninger om interaktive erfaringer med andre mennesker og kontekster, er ikke konstante, men endres over tid ettersom deres betydning utvikler seg. Fortellinger som tekst må derfor ses som dynamiske og åpne for modifikasjon, gjen-fortelling [...]. Beretninger om kritiske hendelser, for eksempel, markerer ofte slike vendepunkter der fortellinger har blitt omformulert og (delvis) fortalt på andre måter, fordi erfaringene de viser til har vært sett i et (delvis) annet lys.⁴²

De fortellingene som er representert i denne boka er derfor allerede tilbakelagte for dem det gjelder, og vil i liten grad kunne gjentas.

---

⁴¹ Kelchtermans, «The Emotional Dimension in Teachers' Work Lives», 34, min oversettelse.

⁴² Ibid., 35, min oversettelse.

I tolkningen av materialet har det vært interessant å se *hvordan* informantene selv strukturerer sine fortellinger. Alle hadde laget en tydelig fortelling med en utvikling, det vil si med forestillinger om hva som gjaldt *før* og hvordan det er *nå*, ofte poengtert gjennom nøkkelhendelser. I fortellingen om det skrivende selvet fins det også bestanddeler som kan klassifiseres som innvendige og utvendige, eller *indre* og *ytre*.⁴³ Den *ytre* fortellingen er hva som skjedde, hva personene gjorde, når, hvordan og hvorfor (selve historien). Her kommer nøkkelhendelser og viktige personer inn, som kommentarer fra veiledere og lærere. Disse utvendige forholdene har gjerne noen indre gjensvar i form av opplevelser og erfaringer, forestillinger og følelser.

Den *indre* fortellingen dreier seg om tolkninger og subjektive opplevelser av det som skjedde. I denne sammenheng gjelder det spesielt avgjørelser og oppfatninger som har med identitetsdannelse å gjøre, for eksempel når fortelleren bestemmer seg for å være en som skriver/leser/forsker/publiserer på en bestemt måte. Denne type utsagn finnes i alle fortellingene, og framkom uten oppfordring fra meg som intervjuer. Alle de tre informantene i kapittel 4 har altså en oppfatning av det er en forbindelse mellom skrivingen og deres egen identitet eller selvforståelse, og intervjuene synliggjør deres egen utforsking av utviklingsforløpet som skrivende fagperson fra før til nå. Jeg har valgt ikke å gå inn på eventuelle skiller mellom profesjonell og privat identitet. Et slikt skille ble heller ikke tematisert i intervjuene; tvert imot var det i flere tilfeller tatt opp at det profesjonelle arbeidet gikk ut over, eller inn i, privatlivet.

---

43 Kelchtermans, «Getting the Story».

